

Utbildningsinspektion i gymnasieskolan Filbornaskolan

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Filbornaskolan	Antal elever
Gymnasieskola	725
Gymnasiesärskola	74

Filbornaskolan har ca 800 elever och personalen uppgår till ca 130, varav 90 är lärare.

Utbildningarna vid skolan omfattar följande:

- Barn- och fritidsprogrammet (BP)
- Pedagogprogrammet (PP), specialutformat program
- Byggprogrammet (BP)
- Idrottsprogrammet SP
- Idrottsprogrammet NV
- International Baccalaureate (IB)
- Industriprogrammet (IP)
- Samhällsvetenskapsprogrammet (SP)
- Programinriktat Individuellt program (PRIV)
 - Barn- och fritidsprogrammet
 - Byggprogrammet
 - Industriprogrammet
- Gymnasiesärskolans individuella och nationella program
- Grundsärskola åk 10

Flera elever har långa skoldagar och resvägar dels genom att de kommer från kranskommuner, dels genom att Filbornaskolan är placerad i östra delen av Helsingborg, relativt avlägset från centrum.

Skolans huvudbyggnad är från tidigt 1980-tal och den största delen av verksamheten finns i denna byggnad. Det är möjligt att ta sig mellan alla salar och utrymmen utan att gå utanför själva byggnaden. Industriprogrammet och Byggprogrammet är med sina verkstäder placerade i den ena delen av skolan och gymnasiesärskolan i den andra. Kärnämnesundervisningen för IP och BP bedrivs i salar i nära anslutning till verkstäderna. Övriga delar av skolan består av undervisningssalar som är utspridda över hela byggnaden. I mitten av byggnaden finns en cafeteria och ett bibliotek samt skolans kansli. Att byggnaden är i ett plan gör att alla rör sig på detta plan, vilket ger ett intryck av en positiv livfullhet. Skolan präglas också av utsmyckningar, i huvudsak i form av väggmålningar, som ger en ytterligare känsla av liv. En idrottshall finns i angränsande lokaler till själva huvudbyggnaden. Den yttre miljön präglas av välskötta gröna ytor.

Genomförandet av inspektionen i Filbornaskolan

Skolverket sände den 11 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Filbornaskolan har bestått av undervisningsråden Lotta Kårlind och Göran Arnman samt experterna Karl-Gunnar Starck och Lars Petersson. Besök i Filbornaskolan inleddes den 22 mars och avslutades den 30 mars 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Filbornaskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

På Filbornaskolan genomfördes formella intervjuer med skolledningen, karaktärs- och kärnämneslärare, studie- och yrkesvägledare, kurator, speciallärare, skolsköterska, elever samt föräldrar. Lektioner i såväl karaktär- som kärnämnen besöktes. Rektorn med ansvar för Industriprogrammet och Byggprogrammet hade vid tidpunkten för besöket semester. I samband med lektionsbesöken fördes också samtal med lärare och elever.

Övrig information av betydelse för inspektionen har varit den attitydundersökning som Helsingborgs kommun nyligen genomfört, Kvalitetsmätning 2003 samt Filbornaskolans hemsida på Internet.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

På Filbornaskolan vittnar både elever och föräldrar om att det finns en stor trivsel på skolan. Föräldrarna anser också att deras barns engagemang för studier ökat sedan de börjat på Filbornaskolan. Även lärare beskriver att det finns goda relationer mellan lärare och elever, en faktor som är en del av trivseln. Kvalitetsmätning 2003 stärker påståendet om att det generellt är hög grad av trivsel bland eleverna på Filbornaskolan och över 90 procent uttryckte att de hade kamrater på skolan. Samtidigt fanns det vid måttillfället cirka 90 elever som inte kände sig trygga på skolan och cirka 40 elever som inte hade några kamrater där.

Samma undersökning visar också att eleverna uppfattade att det fanns en låg grad av respekt emellan på skolan. 2/3 av eleverna, vilket utgör nästan 500, var inte nöjda med den respekt som visades på skolan.

Filbornaskolans profil på program och elever visar stora skillnader gällande förutsättningar, innehåll och arbetssätt. Detta återspeglar sig också på både det möjliga och faktiska resultatet i att uppnå de normer och värden, som skolans styrdokument föreskriver.

Det framkommer hos flera av de intervjuade eleverna en begränsad vilja att påverka utbildningen och de framhåller att de accepterar att lärarna bestämmer åt dem. På denna punkt är skillnaden relativt liten mellan elever på olika program. För elever på BF och PP framtonar bilden av att de är mer engagerade och vill påverka sin utbildning mer än på övriga program. På IP och BP uttrycks en betydligt lägre grad av engagemang från elevernas sida när det gäller hur lärarna lägger upp skolarbetet. Inom IB har eleverna liten valfrihet men de accepterar att lärarna bestämmer. Det framkommer också att klassråden inte har den funktion som är avsedd och flera elever beskriver att de är lediga under den schemalagda tid som finns till klassråd. Även viljan till engagemang i elevrådet är begränsat på skolan. Samtidigt anser flera elever att det finns en bra relation mellan lärare och elever som gör att det inte sällan diskuteras direkt i klassen om frågor som skulle kunna hänföras till ett klassråd.

Inspektörsteamet har vid sitt besök uppfattat miljön och klimatet mellan eleverna som gott, dock vittnar både lärare, elever och skolledare om att det inom IP förekommer problem.

När det gäller den fysiska miljön kan man tydligt se att eleverna tar ett aktivt ansvar och att det varken finns klotter eller mycket nedskräpning i de lokaler som inspektörsteamet besökt.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

I intervjuerna framkommer att eleverna trivs väldigt bra på skolan, har kamrater och många stannar kvar efter skolans slut. De känner trygghet men några kan tycka att skolan i sin helhet är stor. Andra program som t.ex. BF och IB samverkar med särskolan på olika sätt, bland annat kring en kabaré. Enligt Kvalitetsmätning 2003 är ¾ av föräldrarna nöjda med sitt barns trivsel och trygghet. (Endast 58 procent av föräldrarna besvarade enkäten)

Eleverna visar respekt för varandra.

Kvalitetsmätning 2003 visar att elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande behöver förbättras. Intervjuade elever säger sig kunna vara delaktiga ge-

nom både klassråd och elevråd. Ett uppehållsrum är resultatet av elevernas önskemål.

Genom att man har mycket verksamhet utanför klassrummet får eleverna möjlighet till ansvarstagande. Detta gäller såväl under APU-perioderna som t.ex. ansvaret för skolans miljöhus och källåtervinning, vilket varit en del av skolans miljöarbete.

Intervjuade föräldrar menar att skolan bidragit till att vidga vyerna för eleverna och de anser att deras barn har mognat och kan mer.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att Filbornaskolan till vissa delar har goda resultat avseende arbetet med normer och värden. Förutsättningarna för att lyckas med detta uppdrag skiljer sig mellan olika program och det kan konstateras att skolans arbete inte får den genomslagskraft som kan önskas inom framförallt IP. Skolans arbete med att motivera eleverna till att vilja ta ansvar för sin utbildning är en förutsättning för att elevernas inflytande skall kännas meningsfullt och leda till att utveckla deras förmåga till ansvarstagande. På denna punkt är det viktigt att skolan arbetar insiktsfullt och aktivt för att skapa motiv för eleverna att vilja ta ett större ansvar för sin utbildning än vad som görs idag. Detta gäller såväl det formella som informella inflytandet på både skol- och klassnivå. Därutöver bör Filbornaskolan också arbeta mer aktivt och insiktsfullt för att de elever som befinner sig på skolan och inte känner sig trygga/inte har några kamrater under sin vardag upplever en känsla av trygghet och kamratskap. Den upplevda bristen på respekt för varandra är ytterligare ett område som skolan bör arbeta mer aktivt med. Särskolan uppvisar goda resultat vad gäller trivsel, kamratskap och respekt för varandra.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Filbornaskolan är även ur betygshänseende en disparat skola med IB som karakteriseras av elever som testats i matematik och engelska, som å ena sidan förutsätts ha höga betyg från årskurs 9 och som samtidigt intervjuats av elever och lärare för att komma in på utbildningen. Å andra sidan finns IP, BF och SP som vid intaget 2003/04 har som lägsta meritvärde 60 poäng och där alla sökande med behörighet tas in. SP uppvisar samtidigt ett medelvärde på 190, BF 140 och IP 125 vilket visar hur dessa program har heterogena grupper avseende ingångsvärde i betyg. Elevernas olika ingångsvärden ger olika förutsättningar för att nå målen i läroplanen och kursplanerna. Av de 159 avgångselever i nationella program som lämnade Filbornaskolan 2003 hade 139 slutbetyg och 83 procent var behöriga till högskolan. Av IB- eleverna var det 98 procent (41/42) som fick IB diplom.

Majoriteten av de elever som inte har fullständiga betyg finns inom Byggprogrammet och Industriprogrammet. Även Pedagogprogrammet uppvisar ett stort antal IG-betyg medan Samhällsvetenskapsprogrammet och Naturvetenskapsprogrammet uppvisar få elever som har IG i flera kurser.

Vad gäller kursen Projektarbete, så är det en stor andel elever med minst betyget G. Den största andelen elever procentuellt sett med IG, eller som saknar betyg, återfinns inom IP. Det mindre urval av projektarbeten som inspektörsteamet tagit del av visar på god kvalitet och ett stort engagemang från elevernas sida.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

Enligt rektorn är betygen mer ett önskemål om likhet med den vanliga gymnasieskolan än ett bra instrument för att mäta elevernas kunskaper. Han anser att man framöver bättre behöver kartlägga elevernas kunskaper genom t.ex. portfolio, vilket man har börjat pröva. Såväl elever som lärare har visat inspektörsteamet på goda konkreta och allsidiga resultat av arbetet med kunskaper. Eleverna har också visat att de har en tillit till sin egen förmåga samt en lust att lära.

I Kvalitetsmätning 2003 är inte föräldrarna helt nöjda med elevernas lärande. Även intervjuade föräldrar har vissa synpunkter, men är som helhet positiva.

Skolans personal pekar på behovet av att utveckla elevernas förmåga att utvärdera sitt lärande.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att Filbornaskolan generellt sett har bra kunskapsresultat. Inom detta område kan konstateras att IP och BP är överrepresenterade vad gäller elever med IG eller elever som inte får något betyg alls. Arbetet med att dessa elever skall uppnå minst betyget G bör intensifieras.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

På Filbornaskolan ansvarar gymnasiechefen för skolkonferensen som har möten 2 ggr/termin. Som ett led i elevernas bristande intresse av att ta ansvar för sin utbildning är elevrepresentanterna sällan närvarande. Detta innebär att det inte kan tas beslut på mötena utan förslag ges till eleverna i efterhand som de får skriva på. På så sätt missar eleverna de diskussioner som lett fram till de givna förslagen.

Elevrådet har över tid levt en slumrande tillvaro men gjorde en nystart för ca ett år sedan. Fortfarande är intresset från eleverna för detta forum begränsat vilket också påverkar dess funktion. Det finns också elever som menar att de

inte får information från elevrådet på grund av att lärare inte kontrollerar information. Ambitionen är att det skall finnas en till två representanter från varje klass, men det finns för närvarande inte representanter från alla program i elevrådet. Elevrådets huvudsakliga uppgifter är i dag mer kopplade till nöjen på skolan.

Klassråden får inte heller den funktion som förordningen föreskriver på grund av bristande intresse från elevernas sida. Elever vittnar också om att de är lediga på den tid då klassråden är schemalagda.

Samarbete med föräldrar existerar mer i form av information från skolan till föräldrarna än att föräldrarna har något inflytande på verksamheten. Informationen handlar om skolan, elevers valmöjligheter och elevens utveckling, via utvecklingssamtal. Det förekommer också att lärare tar kontakt med föräldrar vid t.ex. frånvaro.

Arbetet mot kränkande behandling sker på olika sätt på skolan. På PP jobbar man förebyggande inom ramen för de kurser som finns inom programmet. Det finns en mobbningsplan på skolan och lärare menar att man tar tag i problemen snabbt. För övrigt anser lärare inte att det finns någon gemensam syn på hur man skall arbeta, och att det inte finns några förebyggande diskussioner. De diskussioner som förs är oftast ett resultat av vad som redan har hänt. Lärare menar också om att det inte alltid råder samma normer, man pratar om att ha samma normer men att flera har gett upp. Det framkommer också missnöje bland lärare med att olika beteenden inte får de konsekvenser man efterfrågar. Programmen har blivit mer isolerade och tar hand om sina egna problem vilket medför att regler och konsekvenser kan skifta mellan olika program. Elever från IP vittnar t.ex. om att det har förekommit kollektiva bestraffningar. Programmen utgör på så sätt egna verksamheter och med egna normer inom den gemensamma skolverksamheten.

När det gäller inflytande i vardagen framkommer en varierande bild där inflytandet verkar vara relaterat till olika program och dess kulturer. Den vilja till engagemang över den totala utbildningssituationen som tidigare nämnts slår också igenom på elevernas vilja att påverka den mer konkreta undervisningssituationen, dess innehåll och uppläggning.

I Helsingborgs kommun har Bildningsnämnden tagit fram en drogpolicyplan för gymnasieskolan, vilken inte på ett tydligt sätt anger att drogtest skall vara frivilliga.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

Skolan har ett medvetet och strategiskt arbete kring värdegrundsfrågor. Detta har intensifierats under senare år, då skolan också har tagit emot fler elever. Det förekommer olika temadagar och undervisning kring sex och samlevnad, ANT, ungdomskunskap etc.

Inspektörsteamet intryck är att miljön är lugn, varm och trivsamt samt såväl stödjande som befordrande.

Intervjuade föräldrar och elever är mycket positiva till hur skolan skapar en god miljö, där de känner sig delaktiga. I Kvalitetsmätning 2003 var inte resultaten

angående elevers och föräldrars delaktighet lika positiva. Gymnasiesärskolan har tagit upp detta i sin kvalitetsredovisning och också planerat åtgärder.

Den fysiska miljön anses inte som helt ändamålsenlig av lärarna. Deras förslag till åtgärder har inte kunnat realiseras. De känner också en oro inför kommande omorganisation, då lösningen inte är klar. Elevernas önskemål om ett uppehållsrum har dock infriats.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att Filbornaskolan bör arbeta mer aktivt för att få elever att känna det meningsfullt att medverka i skolkonferenser, elevråd och klassråd. Att hålla en skolkonferens utan elever är inte förenligt med gymnasieförordningen, där det framgår att skolkonferensen inte är beslutsför om inte lika många representanter från varje grupp är närvarande. Skolan bör också utveckla ett mer aktivt förebyggande arbete som har sikte på att motverka att problem uppstår. Skolan bör dessutom utveckla ett gemensamt normsystem som tydligare får genomslag på hela skolan.

Att en skola agerar aktivt mot drogmisbruk måste betraktas som positivt, men arbetet skall bedrivas i enlighet med gällande författningar. Åtgärder som innebär att gymnasieelever genom tvång åläggs att genomgå drogtester kräver författningsstöd. Någon sådan bestämmelse finns inte i skollagsstiftningen, varför rektorn inte kan uppdra åt personal eller annan att genomföra sådant test.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

På Filbornaskolan får kursplanernas mål som störst genomslagskraft i den konkreta undervisningen. Det finns inga synliga systematiska kopplingar till program- eller läroplansmål. Filbornaskolan använder möjligheten till flexibel undervisningstid för olika grupper för att kunna nå en bättre måluppfyllelse i klasser med exempelvis lägre ingångsvärden. Undervisningen uppvisar i flera stycken ingen samverkan mellan olika ämnen, vilket inte ger den möjlighet till helhetsperspektiv på utbildningen som ett flertal av programmålen tydligt förordar. Inom några program, BF och PP, finns samarbete mellan kärn- och karaktärsämnen och på SP arbetar man ofta i teman. Schemat anses som en hindrande faktor när det gäller möjligheten till samverkan.

När det gäller elevernas arbetsbelastning så vittnar några elever (IP) om att deras lärare inte pratar med varandra, något som resulterar i att de kan ha flera prov på samma dag. Andra elever (IB, ID) menar att det finns ett gott samarbete mellan lärare som gör att provtider planeras gemensamt. Eleverna på PP

anser att de har möjligheter att påverka när proven skall äga rum. På BP uttrycks en viss likgiltighet över hur lärarna lägger upp undervisningen.

Filbornaskolan har en individuell studieplan för varje elev som anger kurs, vilken kursgrupp eleven tillhör och hur många poäng av kursen som läses under varje år. Planen skrivs under av eleven, elevens målsman, mentor och studievägledare. Studieplanen skall också vara ett aktivt dokument i de individuella samtalen.

De elever som har studiesvårigheter erbjuds hjälp på skolan. Denna hjälp består av "forumtid" där elever vid speciella tidpunkter utöver ordinarie skoltid kan få den hjälp de vill ha. Det finns specialpedagoger kopplade till respektive program vilket skapar goda förutsättningar att nå elever med problem snabbt. Dock menar lärare om att det inte fungerar fullt ut i praktiken. För elever handlar det om både möjlighet och vilja till svenska som andraspråk. De elever som vill ha detta ämne har också möjlighet till det, men elevernas attityd till svenska som andraspråk innebär att alla som behöver detta ämne inte har en vilja att välja det. Den tid som finns för svenska som andraspråk på BP- PRIV anses inte av lärare vara tillräcklig för att möta elevernas behov.

Elevvårdsteamet på skolan menar att överlämnandet från grundskolan tagit ett steg bakåt då man inte anser sig få den information som behövs inför starten på gymnasieskolan. Teamet arbetar nära lärarna och tillsammans fångar de dock upp elever med svårigheter snabbt. Det finns speciallärare knutna till varje enhet och de har närhet till och ofta kontakter med skolledare. Det finns inom denna grupp en stor medvetenhet om vad och hur man vill arbeta med elever som har behov av särskilt stöd för att öka deras möjligheter till en högre måluppfyllelse i såväl ämneskunskaper som i personlig utveckling. Det finns inte upprättade åtgärdsprogram på skolan för de elever som är i behov av stöd.

Det finns en allmän misstro till huruvida elevernas betyg från årskurs nio verkligen stämmer överens med deras faktiska kunskaper. Med anledning av denna misstro och brist på information om elevernas kunskapsnivå i bl.a. språk utför skolan själv test för att korrelera med de givna betygen.

Det pågår ett läsprojekt inom skolan som anses vara positivt och ökat läsandet på skolan som helhet. "Läsprojektet är det bästa som hänt skolan" (Ma-lärare). Läsprojektet innebär att eleverna läser en timma per dag i tre veckor, sedan en timma per vecka. Enligt lärare har detta projekt, där även bibliotekarien är involverad, gjort att alla elever som deltagit ökat sin läsförmåga avsevärt.

I de undervisningsgrupper som inspektörerna besökt har uppvisats exempel på både individuella och gruppvisa arbetsformer. De lärandeuppgifter som låg som grund för elevernas arbete vid dessa tillfällen har karaktären av att efterfråga påståendekunskap snarare än uppmuntran till problematiseringar och kritiskt tänkande. Inspektörsteamet har också besökt en lektion inom ämnet svenska där det förekom fragmentiserad undervisning med förenklade ordkunskapsövningar utan större sammanhang.

På Filbornaskolan finns även ett IV-program med elever som av olika anledningar hoppat av ett nationellt program. Anledningen till att dessa elever inte skrivs över till UC är rent ekonomiska från skolans sida.

Utvärdering sker på olika nivåer och lärarna ansvarar för att tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen. Resultaten av dessa syns inte i den årliga kvalitetsredovisningen.

Elever med reducerat program uppvisar inte alltid tecken på övergripande studiesvårigheter. De kurser som eleverna befrias från är i huvudsak matematik och språk. Det förekommer också att skolan reducerar kurser som eleven fått betyget IG på.

Karaktärsämneslärarna på IP har mycket kontakter med andra gymnasieskolor med liknande utbildning. Det sker också en hel del informella diskussioner och bedömningar av varandras arbeten som får ses som en strävan efter likvärdighet i bedömningen av undervisningen. Det förekommer också att lärare skriver gemensamma prov och att prov avidentifieras vid bedömning.

Filbornaskolan har inte någon uttalad strategi för att elever inom kursen Projektarbete försäkras om att det finns en medbedömare med erfarenhet av det kunskapsområde som projektet avser såsom gymnasieförordningen anger. Från flera håll beskrivs att det sker spontana diskussioner om elevers arbete och att det förekommer medbedömare på mer frivillig basis.

I inspektionens slutskede har en elev kontaktat Skolverket, då han anser att han fått betyg på kurser han ej haft. Frågan kommer att utredas som ett enskilt ärende.

En lärare i matematik på Filbornaskolan har fått Ingvar Lindqvist-priset från Kungliga vetenskapsakademien i Stockholm för sina insatser att intressera flickor för matematik och fysik.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

Det huvudsakliga intrycket är att eleverna får en god undervisning, ibland också mycket god. Inspektörsteamet har bl.a. besökt en mycket stimulerande, allsidig läromiljö för kärnämnen, där eleverna var såväl kunniga som engagerade. Flera andra miljöer visade också goda kvaliteter, där eleverna fick individanpassade uppgifter. Lärarna tar dock i intervjun upp behovet av mer kognitiv träning.

Föräldrarna menar att datorerna kunde användas oftare i den gängse undervisningen.

Lärarna och assistenterna är organiserade i två arbetslag, ett för de nationella programmen och ett för de individuella programmen. Där förs en engagerad pedagogisk diskussion. Inga av särskolans lärare deltar dock i den övriga skolans ämnesgrupper. Det finns vissa gemensamma aktiviteter och en god vilja och öppenhet.

BF och IB samverkar på olika sätt med särskolan, vilket alla, inte minst eleverna upplever som mycket positivt och viktigt.

APU fungerar oftast bra och Yrkesvalslärarna ordnar platser som lärarna följer upp och stöttar.

Skolan har stora klasser med stor spridning på problemen. Lärarna menar att det råder både lokalbrist och personalbrist. Det behövs också mer speciallärar-

tjänst. Hotell- och restaurangprogrammet har delats, vilket upplevs som mycket positivt.

I bedömningsarbetet finns ett utbyte med grundsärskolan på Fredriksdal, men lärarna belyser svårigheter i arbetet. Arbetslagen diskuterar, också med speciallärare på andra håll, och man har gjort vissa gemensamma tester.

Personalen deltar i överlämnandesamtal med grundsärskolan. De menar att utredningarna blivit bättre, men det finns barn som utreds sent. Det finns också barn som "utretts bakåt" och visat sig vara normalbegåvade. Resursbristen i grundskolan ses som en orsak.

Utvecklingssamtalen skall man förbättra, men de dokumenteras redan idag. Det finns åtgärdsprogram. Man har inte infört den individuella utvecklingsplan, IUP, som kommunen bestämt. Istället har man försökt använda "dagbok" för varje elev.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att den ambition som elevvårds- team och specialpedagoger har bör stimuleras och vidareutvecklas för att möta de elever som har behov av stöd. Att erbjuda stöd i form av forumtid säkerställer inte att alla som behöver stöd får det. Det åligger skolan att identifiera elever som skall ges stöd. Skolan bör också skapa en bättre övergång från grundskolan för att ytterligare ge möjligheter till att snabbt sätta in de adekvata åtgärder som är nödvändiga för att alla elever skall få förutsättningar att nå de nationella målen. Vidare skall Filbornaskolan tillse att det finns åtgärdsprogram för elever med behov av särskilt stöd.

Filbornaskolan bör sträva efter att där det finns fragmentisering och förenkling i undervisningen utveckla denna mot sammanhang och helhet för att skapa meningsfulla och motiverande lärandesituationer för eleverna. De karaktärsämnen som idag inte har samverkan med kärnämnen bör utveckla detta för att skapa den helhet för eleverna som utbildningen syftar till. Även samverkan mellan kärnämnen eller mellan karaktärsämnen bidrar till ett ökat helhetstänkande och sammanhang för eleverna. Sådan samverkan kan också resultera i en jämnare arbetsfördelning för eleverna.

Skolan skall försäkra att det för varje elev finns en medbedömare med erfarenhet av det kunskapsområde som projektarbetet avser, vilka i samråd med läraren sätter betyg på kursen Projektarbete.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Filbornaskolans ledningsfunktion har flera rektorer med ansvar för program, s.k. programrektorer, och gymnasiechef. Programrektorerna har förtroget med den vardagliga verksamheten inom sitt ansvarsområde. Däremot finns inget uttalat forum för pedagogiska diskussioner på skolan eller i ledningsgruppen. De pedagogiska diskussioner som förs sker inom varje program. De ekonomiska frågorna diskuteras i ledningsgruppen och varje programrektor har endast ansvar för läromedelsbudget. Däremot saknar rektorerna ett mer övergripande budgetansvar för sina ansvarsområden.

Stödet från skolledningen är varierande beroende av program, samtidigt som det kan konstateras att varje program lever med sina specifika glädjämnen och problem.

Någon lärare menar att stödet från ledningen är obefintligt och uttrycker också att man inte känner till vad rektorn gör och att denne inte hinner med att ha ett pedagogiskt ledarskap.

Skolan har inget övergripande arbete som säkerställer likvärdighet i betygsättning inom de olika kurserna och skolledningen initierar inte diskussioner om utfallet. Ämnena matematik, svenska och engelska har nationella prov som vägleder lärarna vid betygsättningen.

Skolledningen lyfter fram att det är toppstyrning från förvaltningsnivå och tar upp kravet på portfolio som ett exempel. Det finns inte heller något förtroende för den politiska nivån. Man säger sig sakna stöd uppifrån och får bara direktiv.

Det finns en arbetsplan på skolan som har utarbetats av skolledningen. Kvalitetsredovisningen är i huvudsak framtagna av gymnasiechefen i samråd med ledningsgruppen. Utgångspunkten i kvalitetsredovisningen är i huvudsak den genomförda Kvalitetsmätning 2003 och egen statistik angående avbrott och behörighet till högskola. De kurs- och programvisa utvärderingar som genomförs på skolan synliggörs inte i kvalitetsredovisningen. Ett flertal lärare som deltagit i intervjuer med inspektörsteamet har inte sett skolans kvalitetsredovisning som är daterad den 8 september 2003.

Kvalitetsredovisningen saknar en analys som bygger på de resultat som anges. Det saknas också angivna åtgärder för att öka kvaliteten i verksamheten. Den lagstadgade kvalitetsredovisningen upplevs av skolledningen som att den görs för andra och inte för att ligga som grund för det egna kvalitetsarbetet på skolan.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

Inspektörsteamets intryck är att särskolan inte synliggörs på skolans hemsida eller i kommunens information. Lärarna menar dock att det finns en god stomme och gemenskap mellan kommunens olika särskolor.

Rektorn har en mer självständig ställning än övriga rektorer på Filbornaskolan, då särskolan har en egen budget och tydligare fungerar som en egen skola. Schema, ekonomi, anställningar och lönesättningar sköter rektorn helt själv. Lokalerna hyrs och administrativa tjänster köps. Rektorn deltar i skolans ledningsgrupp och menar att det är ett ständigt närmande mellan skolformerna. Gymnasiechefen ger rektorn stor frihet och besöker inte verksamheten. De

samordningsuppgifter som rektorn haft i kommunen har varit tunga och tagit mycket tid.

Det pedagogiska ledarskapet fungerar väl och förtrogenheten med det dagliga arbetet är stor. Rektorn är mycket ute i verksamheten och pratar med eleverna.

Kvalitetsarbetet har inte funnit sina former, men gymnasiesärskolan har en egen kvalitetsredovisning som rektorn tagit fram. Personalen har inte varit direkt delaktig, men belyser behovet av att utveckla kvalitetsarbetet. En uppföljning av vissa områden och ett möte med föräldrarna har skett från Kvalitetsmätning 2003.

Särskolan deltar i bra nätverk, men man behöver kompetensutveckling och mer reflektion.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att rektorernas fysiska placering bland de lärare och elever han/hon ansvarar för ger en tydlighet ut i verksamheten. Rektorernas lokalmässiga placering ute i verksamheten resulterar också i att dessa är väl förtrogna med den vardagliga verksamheten. Trots dessa positiva förutsättningar bör både rektorer och gymnasiechef utveckla sitt pedagogiska ledarskap.

Rutiner, resultatsammanställningar och analyser saknas för ett heltäckande, systematiskt kvalitetsarbete, t.ex. för kvalitetssäkring av bedömning och betygsättning. Den lagstadgade kvalitetsredovisningen skall innehålla de åtgärder skolan avser att vidta för att förbättra kvaliteten. Kvalitetsredovisningen bör, för att uppnå sitt syfte, också göras till ett material som blir både en utgångspunkt i det egna kvalitetsarbetet och ett informationsmaterial till det omgivande samhället, såväl lokalt som nationellt.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Filbornaskolans olika program erbjuder ett antal inriktningar, BF erbjuder fritidsinriktning och en inriktning mot pedagogiska och sociala verksamheter, BP har år 1 förlagd på Rönnowska och erbjuder inriktning Måleri på Filbornaskolan. IP erbjuder inriktningen verkstadsteknik, MP erbjuder medieproduktion och tryckteknik, PP är inriktat mot läraryrken av olika slag och socialt - eller omsorgsarbete, SP erbjuder ekonomi, kultur och samhälle samt ett antal valbara block. Filbornaskolan erbjuder också NV och SP med idrottsprofil.

På Filbornaskolan erbjuds ett varierat utbud av individuella val beroende på vilket program eleven går på. Enligt eleverna framkommer att SP och PP anser sig kunna välja mellan flera kurser. På exempelvis BP "lotsar" lärarna sina elever till att ägna sig åt kurser i karaktärsämnen inom ramen för det individuella valet. Elevernas möjlighet att läsa mer allmänna kurser blir därför begränsad. Det finns också inom skolan ett stort utbud av lokala kurser där ett flertal till vissa delar överlappar nationella kurser. De elever som ingår i elevrådet erbjuds också en lokal kurs i elevrådsarbete. Det finns också stödundervisning i form av lokala kurser i svenska.

Både elever och föräldrar vittnar om att de har fått bra information om både programmet i sin helhet och vilka möjligheter varje program kan erbjuda av valmöjligheter.

I samband med kursen Fritidens aktiviteter inom BF och PP förekommer en resa som är en del av undervisningen. Kostnaden för denna resa är cirka 3 100 kronor, en kostnad som betalas av eleven.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

Eleverna har tillgång till ett relativt brett utbud av program och de intervjuade eleverna är nöjda med sina valmöjligheter. Även föräldrarna är mycket positiva till såväl utbudet som informationen, både den som gavs inför starten och den som ges framåt.

Enligt lärarna finns det för lite verksamhetsträning i kommunen, varför eleverna får gå i yrkesträning.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att skolan bör ge en allsidig information för att elever skall kunna använda det individuella valet så som det är tänkt. Inom program med yrkesämnena bör det inte på förhand förutsättas att det individuella valet skall användas till yrkesämnena. Skolan skall se över sina lokala kurser för att säkerställa att dessa inte överlappar nationella kurser eller innehåller mål som redan finns formulerade i läroplanen. Det är inte i enlighet med gymnasieförordningen att erbjuda lokala kurser i stödundervisningen.

Filbornaskolan skall se till att all gymnasial utbildning inom skolan är avgiftsfri i enlighet med skollagen.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Filbornaskolan har med sina lokaler i ett plan och med breda korridorer en fysisk miljö som är väl anpassad för exempelvis rullstolsburna. Under vårt besök höll man på att planera en sal för en hörselskadad elev. Den fysiska miljön och att eleverna har s.k. hemklassrum ger goda förutsättningar för att klasserna själva skapar en trivsamt miljö med utsmyckningar av elevmaterial. Hemklass-

rum ökar också känslan av engagemang som uppmuntrar till ett ökat ansvar för skolans miljö.

Skolans lokaler är ändamålsenliga i förhållande till de utbildningar som bedrivs. De utrymmen som utgörs av korridorer inrymmer också till viss del goda utrymmen som uppehållsplatser för eleverna. Det centralt placerade biblioteket och cafeterian har stora möjligheter att utgöra mötesplatser för eleverna.

Filbornaskolans lärare har endast 1 lärare utan lärarutbildning. Däremot används inte alltid lärare med specifik ämnesbehörighet till den undervisning han/hon undervisar i. Exempelvis undervisar en lärare utan erfarenhet och formell kompetens inom ämnet svenska med elever som har läs- och skrivsvårigheter. På Filbornaskolan finns i lärarkåren en attityd till IP som försvårar möjligheten att använda de lärare som har den bästa kompetensen att hantera dessa elevers behov.

Filbornaskolan har specialpedagogisk kompetens.

Gymnasiesärskolan och grundsärskolan åk 10

Skolans alla lärare utom en är behöriga och har specialpedagog / speciallärarutbildning. Inom några år är en tredjedel pensionerade. Rektorn menar att det är en utmaning att förnya, då flera är mycket erfarna och kompetenta.

Skolan har många sökande på utannonserade tjänster, men det är svårt att få yrkeslärare.

Sammanfattningsvis anser inspektörsteamet att Filbornaskolan har ändamålsenliga lokaler och stor tillgång till lärare med lärarutbildning. Skolan bör tillse att elever med läs- och skrivsvårigheter har lärare med relevant erfarenhet och ämnesdidaktisk kompetens. Att inte använda behöriga lärare ligger inte i linje med skollagens krav på skyldighet att använda lärare som har en utbildning i huvudsak avsedd för den undervisning som han/hon skall bedriva. Filbornaskolan bör också skapa incitament till att fler lärare med kompetens att arbeta med de specifika förutsättningar, som gäller för eleverna på IP, också vill ta detta pedagogiska ansvar

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten vid Filbornaskolan har flera goda kvaliteter. Skolledningen är i stort sett medveten om skolans styrkor och brister. Det finns också mycket erfarenhet och kompetens bland personalen. Det finns exempel på god läromiljö. Sammantaget ger det goda förutsättningar för att utveckla skolan vidare.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- arbetet med normer och värden avseende elevernas motivation, trygghet och respekt för varandra,
- utvecklandet av ett gemensamt normsystem,
- elevernas kunskapsresultat med fokus på IP och BP,
- elevernas delaktighet och ansvarstagande, speciellt avseende skolkonferens, elevråd och klassråd,

- elevers möjlighet till sammanhang och överblick i utbildningen,
- ansvarsfördelning och pedagogisk ledning,
- arbetsplanen skall utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare,
- informationen kring individuellt val och
- användandet av lärare med ämnesdidaktisk kompetens.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningens krav inte uppfylls. Brister inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Alla elever som befaras att inte nå kunskapsmålen eller av andra skäl behöver särskilt stöd ges inte stödundervisning (8 kap. 1 § gymnasieförordningen).
- Åtgärdsprogram utarbetas inte för elever som behöver särskilda stödåtgärder (8 kap. 1 a § gymnasieförordningen).
- Skolans resultat följs inte tillfredsställande upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen och gäller t.ex. kvalitetssäkring av bedömning och betygssättning. Medbedömare för betygssättning av kursen projektarbete har inte alltid erfarenhet av det kunskapsområde som projektarbetet avser (läroplan för de frivilliga skolformerna avsnitt 2.6 rektors ansvar och 7 kap. 3 § gymnasieförordningen).
- Skolans kvalitetsredovisning innehåller inte vilka åtgärder som skolan avser vidta om målen ej har uppnåtts (1 § förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).
- Alla klasser har inte klassråd (4 kap. 3 och 4 §§ gymnasieförordningen).
- I verksamheten förekommer studieresor som medför mer än obetydliga kostnader för eleverna (5 kap. 21 § skollagen).
- Alla lokala kurser är inte utformade på ett korrekt sätt (2 kap. 14 § gymnasieförordningen).
- Riktlinjerna för och genomförandet av slumpvisa drogtester i gymnasieskolorna saknar stöd i skolförfattningarna (Skolverkets beslut dnr 51-2003:537).

Datum	Ort
2004-10-08	Lund

Karl-Gunnar Starck
Lotta Kårlind
Göran Arnman
Lars Petersson